

Szerkesztőség

és

KIADÓHIVATAL:

SOPRON.

Yárkerület 72. Tel. 175

LEVÉLCIM:

SOPRON I.

Postafiók 92.

FELSŐDUNÁNTULI HÉTFŐ

POLITIKAI-, TARSADALMI ES SPORT-HÉTILAP

HÉTFŐ 1944. szeptember 4.

Előfizetési árak:

NEMETORSZÁGBAN

Egész évre RM 12.-

Fél évre . . . 6.-

Negyed évre . 3.-

Egy szovjet ezred megsemmisülése

Már este volt, amikor a sűrű fenyőerdőt elértem, melyben az ungvári 24-esek állásai húzódnak. Az erdő közepén néznek egymásnak farkasszemet a magyar és az orosz lövészárkok. Honvédeink jól beásták magukat. Magyar részről nyolc védelmi vonal húzódik egymás mögött, az erdő fái között jól elrejtve. A védelmi rendszer éppen az előző nap állta ki a legnehezebb próbát. Az oroszok reggel kilenc órától éjjel át állandóan rohmozták honvédeink állásait, de a legcsekélyebb eredmény nélkül. Tíz hullámban támadtak, minden egyes esetben körülbelül századnyi erővel, mégsem sikerült a magyar állásokba betörniük. Tüzérségünk már a támadás megindulásakor működésbe lépett, s gyilkos tüzet zúdított a rohmozó ellenségre, kik keresztül tudtak hatolni a tűzfüggönyön, azokat lövészeink terítették le. Egy nap alatt így egy egész orosz ezredet sikerült felmorzsolni.

A támadók egyrésze az általunk elaknásított területen keresztül igyekezett állásainkat megközelíteni. Ezek a katonák három méter hosszú, a végén vaskampóval ellátott ruddal és láncra erősített hármashoroggal voltak felszerelve. Kuszva közelítették meg az aknamezőt, a kampós bottal kitapogatták az akná helyét, kiemelték, s akkor a hármashorogot elhajlítva igyekeztek az aknát magukhoz húzni. Természetesen ez nem igen sikerült nekik, mert honvédeink állandó puskatűz alatt tartották az aknamezőt.

Érdekes, hogy bár egy egész szovjet ezredet sikerült tökéletesen felmorzsolni, reggelre már egyetlen ellenséges hullá vagy sebesült nem hevert lövészárkaink előtt. Még az éj leple alatt becipelték valamennyit állásaikba. Először csodálkoztunk a bolseviszták eljárásán. Azt véltük, hogy talán a sebesültek iránti emberieségből, illetve a halottak iránti kegyelemből teszik ezt. Kiderült, hogy a legbrutálisabb ázsiai terror rejlik a dolog mögött. Egy könnyörtelen szovjet parancs, amely a szovjet tisztakat állandó halálrettegésben tartja. Foglyulejtett szovjet katonák vallomása szerint, a leghevesebb tüzből is azért kusznak előre halottakért és sebesülteikért, mert a parancsnokoknak minden emberrel el kell számolniuk. Nem hiányozhat egy szovjet katona sem, élve vagy

halva, de meg kell lennie. Mert különben azt a vádat emelik a parancsnok ellen, hogy szökni engedte katonáit. Az ilyesmiért azonnal tarkólövés jár. Természetes, hogy ilyen körülmények között a kivégzéssel fenyegetett parancsnokok a maguk bőrénél mentése végett állandóan kényszerítik a legénységet, hogy a halottakat és sebesülteket összeszedjék, nem törődve azzal, hogy ez gyakran súlyos áldozattal jár.

A mai napot az ellenség nyilván arra használta fel, hogy emberben és anyagban az elszenvetett súlyos veszteséget pótolja, mert az egész nap a legteljesebb nyugalomban telt el. Este tíz óra felé aztán váratlanul ismét megszólaltak a fegyverek. Az ellenség heves aknatűzét zúdított állásainkra, s minden jel arra mutatott, hogy újabb támadásra ke-

szülődnek. Ez rövidesen be is következett, de nem nagy erővel s honvédeink könnyűszerrel visszavetették a rohmozó bolsevistákat.

Az elkövetkező este azonban ismét rendkívül komoly támadásokat kellett honvédeinknek felfogniuk. Állandóan újabb és újabb szovjet századok indultak rohamra. Alig semmisült meg az egyik század, már támadásra indult a következő. Tüzérségünk ismét olyan hatásosan avatkozott bele a harcba, hogy az ellenséges rohamok véresen összeomlottak állásaink előterében.

A magyar védelmi rendszer kitűnő voltát az is bizonyítja, hogy a háromnapos harc során egyetlen halottunk sem volt, csupán egykét honvéd sebesült meg könnyebben, a közelükben becsapódó aknagránát szilánkjaitól.

A franciaországi és olaszországi helyzet

Berlinből jelentik: Észak-Franciaországban az ellenség erős nyomása miatt északkeletre, a Somme irányába vontuk vissza csapatainkat. Amiens az ellenséges erők elfoglalták, az ellentámadások megindultak. Brest parti területe a sikertelen támadások után az ellenség nehéz tüze alatt áll. Dél-

Franciaországban, Valence környékén heves harcok dunnak. Olaszországban az adriai partvidéken az elhárító harcok hevessége fokozódott. Az ellenségnek néhány ponton sikerült a német arcvonalba behatolnia, itt az elreteszelés folyamatban van, de az ellenséges áttörés sehohsem sikerült. (MTI)

Teljes egészében sikerült a szovjet nagy nyári offenzíváját felfogni

A Német Távirati Iroda jelenti: Illetékes német katonai körök arra mutatnak rá, hogy a keleti hadszíntéren a Keleti Kárpátok és a finn öböl közti összefüggő arcvonalon most már sikerült a bolsevisták nagy nyári offenzíváját teljes egészében felfogni. A Déli és a

Keleti Kárpátoknál magyar és német csapatok felfogták és szétverték a bolsevisták páncélosokkal támogatott támadásait. A keleti harctér minden más pontján kudarcba fulladtak az ellenséges támadó kísérletek. (MTI)

Bolsevizálják a szovjetkézre kerülő román területeket

Berlini jelentés szerint Romániában a szovjet megszállás és ezzel együtt a szovjetkézre kerülő területek bolsevizálása gyors ütemben folyik. A román csapatokat az oroszok mindenütt haladéktalanul lefegyverzik. A bolsevista katonaságot mindenütt nyomom követi a bolsevista közigazgatás megszervezése. A vörös katonák nem riadnak vissza az erőszaktól sem ott, ahol a lefegyverzés lassan megy. Buzantól északra nagyon súlyos összeütközésekre került sor a bolsevisták és románok

között. A bolsevisták előnyomulásuk során néhány helyen Ploestibe is behatoltak, a német azonnali ellenintézkedések azonban sikerrel jártak. A kárpáti szorosok ellen is fokozódott a szovjet nyomás. A Székely-Kárpátoknál és az Ojtozi szorosnál különösen heves harcok alakultak ki, az ellenséges támadások azonban összeomlottak. Illetékes német helyen úgy vélik, hogy az oroszok Romániából Bulgáriába akarnak előretörni, innen pedig magyar területekre és Szerbiába. (MTI)

Pánikhangulat Bukarestben

A Német Távirati Iroda jelenti: Bukarestből az oroszok bevonulása után a vagyonos elemek és a zsidók pánikszerűen kezdtek menekülni. A román kormány nem ura többé a helyzetnek. (MTI)

Lemondott a bolgár kormány

Szófiából jelentik: Bagrianov bolgár miniszterelnök nyilatkozatot olvasott fel a rádióban. A kormány azon fáradozott, hogy elkerülje a háborút a Szovjet-Unióval. Ezért elrendelte, hogy fegyverezték le azokat a nem bolgár csapatokat, akik Bulgária területére vonultak és a bolgár hadsereg visszavonulását rendelte el. Végül bejelentette, hogy a kormány lemondott, de az új kormány kinevezéséig vezeti az államügyeket. (MTI)

Véresen összeomlottak az oroszok és románok támadásai a kárpáti szorosokban

A Német Távirati Iroda jelenti: Román csapatok a Déli Kárpátokban saját számlájukra megpróbálták bejutni a szorosokba, de hegyi alakulataink teljesen szétverték őket. A Délkeleti-Kárpátoknál súlyos harcok folytak a bolsevistákkal az Ojtozi és Gyimesi szorosoknál, amely utóbbi előző napon az oroszok kezére került. A harcok az ellenség véres veszteségével értek véget és a Gyimesi szoros előterét is teljesen megtisztították a magyar és német csapatok a bolsevistáktól. (MTI)

A londoni „Truth” c. konzervatív lap löbök között ezeket írja: A háború folyása az invázió kezdete óta sok angolt hangolt komolyabbra, főként azokat, kik június elején már azt hitték, hogy a győzelem már a szövetségeseké s lehet már diadalt ülni. A V. I. sok áldozatot követelő súlyos rombolásokat okoz. A V. I. bizonyítja, hogy a németek az öt háborús év ellenére is képesek mindig új s döntő hadianyagot harcba vetni. Egyenesen jellemző a németekre, hogy ellenségeit mindig új fegyverekkel lepi meg. Ebből természetesen adódik az a következtetés, hogy a háború utolsó szakasza a szövetségesek számára nemcsak nagyon áldozatos lesz, hanem tovább is fog tartani, mint eredetileg számították. A „The Aeroplane” c. angol lap technikai részében foglalkozik a V. I.-el s beismeri, hogy a szövetséges táborban még mindig nem ismerik a német megtörtölt fegyver mibenlétét.

Tüket és gyűrűket nyelt egy elfogott csaló

A napokban Nyiregyházáról egy 22 éves fiatalasszony érkezett Sopronba és több családot is azzal keresett fel, hogy a nyiregyházi kórházban sebesülten fekvő hozzátartozójukról hozott hírt, azok üzenetét hozta, amelyben általa arra kérték hozzátartozóikat a sebesültek, hogy vele küldjenek nekik ruhaféléket, fehérneműt, amire azoknak nagy szükségük lenne. A felkeresett családnál a ruhaféléket mi is kapta az idegen asszony, ki megígérte hogy visszautazik Nyiregyházára és ott átadja a rábízott ruhaféléket.

Hamarosan kifutódott azonban, hogy az asszony csaló, mert nem kapott semmiféle megbízást sem, hanem a kicsalt ruhaféléket a maga számára akarta felhasználni.

A Kossuth Lajos-utcán felismerték az idegen asszonyt, üldözni kezdték és a közönség segítségével el is fogták, majd átadták az illetékes hatóságoknak, ahol kintunt, hogy a gyanu alapos volt, az asszony ilyen módon akart ruhákat kicsalni olyanoktól, akiknek férje, hozzátartozója be van vonulva.

A csaló asszony elfogása után öngyilkosságot kísérelt meg, lenyelt több gombostűt, két nála levő gyűrűt, sőt lenyelt egy nyitott biztosító-tűt is, nem különben egy kisebb mellűt. A zöngyilkos asszonyt beszállították a kózkórházba, ahol a lenyelt „holmikát” műtét útján távolítják majd el.

Hőálló anyagok kutatása

A technika haladásával a kutatóknak sikerült egyre magasabb hőfokot elérniök, s ezzel mindig újabb olvasztási és vegyi eljárásokat alkalmazniok. A múlt században, amint W. Dawial német tudós nemrég rámutatott, nem igen lépték túl a vas olvasztási hőfokát, tehát az 1525 C fokot. Ma már 3600 fokos hő is elő tudnak állítani. Természetesen nem elég csupán ezt a magas hőfokot elérni, hanem keresni kell olyan anyagot is, amelyek ezen a fokon sem olvadnak meg el, megfelelő tartály készülhet belőlük, a magas hőfokot igénylő vegyi és olvasztási folyamatok számára. Ismeretes, hogy bizonyos fémoxydoknak és fémkarbidoknak igen magas az olvasztási pontjuk. Az utóbbiak közül, amelyek mindig valamely szén- és szénanyag vegyületei, legismertebb a közönségesen karbidnak nevezett, kalciumkarbid, amely víz hatására acetylént termel. Az oxydok közül az alumíniumoxydnak 2000, a thoriumoxydnak 3000 — az olvasztási foka. Kevesen tudják, hogy a szén 3800 fokon olvad. A ma ismert legmagasabb olvasztási foka egy bizonyos karbidkeveréknek van, amely nem kevesebb, mint 4200 fok. A Wolfgram-fém olvasztási pontja is igen magas: 3600 fok, ezért használják villanylámpák izzószálaikhoz. Magasabb olvasztási fokú fémek ugyanerre a célra nem bizonyultak használhatónak, mert nem elég nyulékonyak.

Pillanatsfelvételek az országúton . . .

Orosz harctér.

Szeretem a végtelenbefutó országutakat, amelyek mint a szerelmes férfi karjai az imádott nő alakját, ölelik körül a földet, szeretem az országutak népét, legyen az nyughatatlan vándor, vagy cigánykeraván, vidám, hétfégi kirándulásra induló szerelmespár vagy távoli célok felé menetlő katonaság . . .

Szeretlek kóborolni a végtelen országutakon, elbeszélgetni az országutak népével, nyalábszámra szedni szarkalábót, nagyfejű fehér margarétát és odaadni az első arra jövőnek.

— Nesze testvér, fogd ezt a virágot, vidd haza és hirdesd te is: ameddig virágok nyílnak az áldott mezőkön, szép az élet és érdemes élni!

Szép az élet és érdemes élni — bizonyítja nekem egy ukrán parasztasszony s unokájának meleg dióbarna szeme, amely odaadó, fűrő kutyahűséggel tekint egy szélesvállu szőke óriásra . . .

Itt csíptem el őket valahol a Kárpátok előterében kanyargó országutak egyikén, hosszú poros karavánhoz tartoztak, amely hetek, hónapok óta menetel előre a nagy hegyek felé, amelyeknek hófödte csúcsa olyan biztatóan és olyan hívogatóan tekint most a tágas orosz síkságok felé . . .

— „Jól ismerjük a vörösböket”, mondják. Több mint husz keser-

ves esztendeig sínylődtünk a bolsevista „paradicsomban”. Míg végre jött a megváltás. A világgosszág szelleme elűzte a sötétséget. Egyöntetűen vallják ezt minnnyian, a poros karavánok fáradt utasai, akik a földjüket előzőnlő bolsevisták elől menekülve magyar és német csapatoktól kérnek oltalmat és támogatást . . .

Elgondolkodva nézem a szekérkaravánt, majd új utasok tűnnek fel a láthatáron. Az enyhén fujdogáló szellő magyar nóta hangjait hozza felém, honvédek jönnek, nőfázva, vidáman, mintha nem is a front mögött az ellenségtől csak néhány kilométerre hanem odahaza lennének szép Magyarországon.

Csukott katonakocsi suhan el most melletttem. Különösképpen fel sem tűnt volna, de megáll s két magasrangu katonatiszt lép ki belőle. Széles piros sáv a nadrágyukon s olyan ismerős az arcuk. Csak egy pillanet s máris felismerem, bár alig akarok hinni a szememnek. Valóban ő lenne az, vitéz Csataj honvédelmi miniszter? Igen semmi kétség, ő az. Ugyilátszik az arcvonalba igyekszik, hogy személyesen győződjön meg csapatai helyzetéről.

A miniszter kocsija már tovább is robogott. Zörgő Botondokon gépkocsizó lövészek húznak el, csókot dobálnak a földeken dolgozó fehé-

népnek, majd egy bicegő koldus köszönt rám és két fénytelen szemével olyan számalmatkeltően néz, hogy önkéntelen a zsebembe nyulok . . . Pan, cigaretta . . . nyögi keservesen. Cigarettlát kér, nem pénz, a cigarettát jobban bicskúlik erre, mint a bankót . . .

Honvédet kap tőlem, furcsa sajátos keverék nyelven köszöni meg, majd arról kezd beszélni, hogy a monarchia hadseregében szolgált egykor és egyszer megfordult Magyarországon is . . .

Az árokparton tárka teheneket legeltetnek a gyerekek s én szóbaállok velük is. Nem értem a nyelvüket, mégis megnevetjük egymást és egy lombos fa árnyékában boldogan kacagunk.

Pedig háború van és ellenséges repülőgépek keringenek a fejük felett. Valahol előttünk ágyúznak és a környéken a házak fele romokban hever. Az élet azonban nem állhat meg, az élet folyik tovább, a virágok éppen úgy nyílnak, mint tavaly ilyenkor, vagy tíz évvel ezelőtt és lassan érni kezd a rozs. Nézem a forgalmas országutat. Felvételeket készítek, de nemcsak a gépem működik, az idegrendszerem is, elraktározom a képeket és az emlékalbumomban olyan szépen megférnek egymás mellett a nevető szarkalábak a menekülő ukrán néppel, az otromba harcokcsik a szőke haját fésülő pásztorlánykával . . .

Koncz Antal karp. őrv.

Éjszakai betörők kifosztottak a Mátyás király-utcában egy lakást és egy pincét

A zsákmány egy részét bőröndbe csomagolva az utcán hagyták, mert közben valaki megzavarta őket

Csütörtökre virradó éjszaka vakmerő betörést hajtottak végre ismeretlen tettesek a Mátyás király-utca 27. számú házban.

Éjnek idején, — tehát ismét elsötétítés alatt, — ismeretlen tettes Varga István postafelügyelő lakásába, az utcára néző gyermekszoba nyitott ablakán keresztül bemászott és ott feltűnő csendben összeszedett minden ruhafélét. Még bőröndöt is talált, amelybe a ruhákat becsomagolta.

Amikor ezzel végzett, a szobaajtón keresztül bement a házba, lement a pincébe, melynek lakatját felnyitotta és a pincében mosásra előkészített valamennyi fehérneműt ugyancsak összecsomagolta, egy másik bőröndbe rakta és megindult vele kifelé a folyosón.

A ház utcára nyíló ajtaját a lakásban szerzett kulcs segítségével felnyitotta és éppen távozni akart a házból, amikor közben valaki megzavarhatta. Erre abból lehet

következtetni, hogy az egyik megvakott bőröndöt a folyosón hagyta, a másikat pedig a ház előtt az utcán.

De még így is magával vitt a betörő több ruhafélét, többek között 7 férfi inget is. A kár eredetileg mintegy ezer pengő volt, de ennek jó része, mivel a két bőröndöt a betörő nem tudta magával vinni, megtérült. A rendőrség a betörők kézrekerítésére széleskörű nyomozást indított.

Sarkkutatás a technika legújabb eszközeivel

Érdekes könyv jelent meg Berlinben a Déli Sark felkutatásának legújabb eredményeiről. A háború kitörése előtt zárult le az eddigi kutatómunka feldolgozása. Valószínűleg nemzetközi versenyfutás indult az utóbbi néhány évben a Déli Sark felé. Különböző területeken különböző nemzetek zászlóit lengette a szél és a világ legkiválóbb tudósai hajókon, repülőgépen, a legkiválóbb műszerekkel felszerelve vizsgálták az örök jég birodalmát. — Napokon át keringtünk gépünkkel a jégmezők felett — meséli az egyik pilóta. — Néha hirtelen jéghegyek tornyosultak fel előttünk s gépem orrát

a magasba kellek rántanom, nehogy nekimenjünk. Valószínűleg borzadály fogott el bennünket ebben a jégsvatagban. Elképzelné is szörnyű, micsoda sors vár azokra, akik társaiktól elszakadnak és felszerelés nélkül állnak szembe a kegyetlen magánnyal. Pedig hány régi sarkutazó járt így aki kutya-szánnal, kezdetleges felszereléssel indult neki. — Mennyivel egyszerűbb a mai sarkkutatónak. Legmodernebb Telefunken-műszereink segítségével állandó rádióösszekötésben állunk hajónkkal és ha szükség van rá, azonnal segítségünkre siet. Még akkor sincs baj, ha gépünk megsérül és a

rádióadó tönkremegy. Bizonyos várakozási idő után utnák indul a segély, felkeresi utolsó üzenetünk helyét és innen kiindulva könnyen megtalál bennünket. Hajónkkal, vagy akár otthonmaradt családkunkkal bármely percben telefonon beszélhetünk! Rádió útján közvetíti üzenetünket hajónk a legközelebbi nagy rádióállomásnak, ott átvészli a telefondrót és továbbítja a kért számra. Csak azok, akik embernemlaktá helyen küzdenek a tudomány haladása érdekében, tudják igazán megbecsülni a technika vívmányait — amelyek ma már szinte a csodával határosak.

Ammondó vagyok,

hogy mióta világ a világ, tán sose vuót annyi dóga a fülnek, mint mastanság. Miég ezer szerencse, hogy amikor a Teremtő kiporciójta a testriszket, nem olyan lóghatató füleket juttatott az embernek, mint teszem a lunak, vajhát — megkövetem — a számárnak. Gondullák csak el, hohát evvel az átokodott ligi veszedelemgyárással mennyiszor köllenik a kiét fülünket a vigyáznál főágokottatnyi, a pihennynil meg lelógatnyi. Az ám: hun föl, hun le, ami bizony, mit tagaggyuk, egyib testi fáradozásajnk mellé újabb verejtikes munkát adna. Ólig a hozzá, mastanság igen-igen nagy ur a hang. Nem mondom, a dohán is, de az inkább csak akkor, amikor nincs. Ezt azonban ellehet intiznyi ugvis, hohát a fogát szíjja helette, má akinek van. Ellenben a hang, az aztán irlalom nélkül mekkövetelli a maga jussát. Meg ám. És nemcsak a fület fogtja be kisszögájának, hanem a lábat is. Mer azt magok is tapasztalhattjuk, hogy a mastani hangoknál miháncs a fül evigzi a maga hertelenszögálatlyát, a másik minutába má a láb van soron és hurcuilla innejd oda meg vissza legirijatt gazdját. Hát igen. Ennek a sok összevissza körülménynek asztán az az eredménye, hogy a mái ember fenye mód irzikeny a hangokra. Az ám. Az idegtelyi majdnem örökös kiszűlcisigbe vannak s ién má hallottam ollasmit is, hogy Varga Péter komám az asszonnal való nízeltlírísből kilólólag kiccer egymásután nagyot csopott az asztura, csakugy döngött szegin, a szomszid meg futott minz a nyavala a pincébe, hogy: azt a mendörgössit, gyerrünk, mer má megin bombáznak azok a csuf ángolok! No miég nagyobb urrol is hallottam, hogy ekkicsint megzavarodott a hangok megítillise tekintettyiből. Úvvót, tuggyák, hogy a Közli Horváth Jóska fűtiszelendő naccságos pápaji komorás ur, a gyvőriek szeretett képviselőjje, aki igen naffejü tudós ember (nem hjába, hogy agyagosi termis!) nem rigbe rokonlágatobá idegyütt Sopronba. Este kison irkezett a tesvirbátyáho, a mi fűszerkesztő urunkho, de azir érdeme szerint masszeretettel fogatrak s finum vacsora után az első szobába vetettek nekijje finum ágyat. Monta is a pápaji komorás ur, nem tunnám hirtelényibe memmondanyi, mellik a finumabb: a vacsora vaj hát a fekhel. Püspöknek való mind a kettő, de azir hagygyatok csak nyugonnyi, mer fárratt vagyok ám nagyon, szeretnim juól kipihennyi magamat! Erre a fűszerkesztő ur, a tekintetes asszon, a Marika, az Imi szájuk elé körösztbe rakott mutatóujjal lábujjhegyen nesz nélkül húzottak ki az elsőszobából, csak annyit sugdóztak miég a képviselő ur fele, hogy nyugodalmos jóccakát! A képviselő ur meg evigzte a breviárijomot, asztán azonmód elalutt. Alhatott

vagy kiét ideő óráit, mikor herten a föriad. Almotta, zörgetnek az ajtón az angolszászok. Halla ám, erőssen kopognak az ajtaján. „Ki az?” — monta ibretten. Senki se szuól, csak még jobban kopognak. „Szentuccse, ite valami baj lehet”, — s eszibe gyutott, hogy manapság nem a legbiztonságosabb napok járnak a politikus urakra: nem mondott-e, tett-e mastanába valami nagy ellenzikeréget? Ecsak a politikai rőndir-

sig lehet”. De ehógatott asztán a kopogás, csőnd lett ismét és a juó lölkiösméret nyuguccsága szipen lefogta a nagyságos ur szemehéijját. Alutt megint egy óráit Akkor gyün az álom az angolszászokkal. És ujbul kopognak. De ugy ám, hogy majd beszakad az ajtó. Bezzeg, kiröpül az álom mind a két szemiből, hallgatózik a képviselő ur, hogy maj megreped a dobhártájja. A kopogás meg ujbul és ujbul erősbül. „Ejnye no, miégicsak föl köllöm kelyni, csakhogy papi ember litemre hogyan állak oda üngbegatyába az ajtóho. Átvakodik

hát nabbotorkálás közbe a szomszid szobába és leompított hangon aszongya: „Gyerekek, gyerekek, az ebattát, kölletek föl s nízettek ki, mifile nípek kopogk olyan veszettül az ajtómon!” Az Imi gyerek kissigessen ugrik is, nyissa is az ajtót, de azir reszketett ám órajta is a kis gatyaszár: „Uffenyé, Jóska, bácsi, ehát a Fickó kutya. Itt fekszik e az ajtó küszöbgyin, de a nammekegbe gyötrik ám a balhák s ahogyan vakarozdik a dög, egyet veri lábával az ajtót.” Hát ivvuót.

(—)

Olasz festők és szobrászok remekei között

Sohasem gondoltam: légiriadóknak kell jönnie, hogy megismerjem Sopron legszebb palotáját, amely hatalmas parkjával, amely kinyulik a Deák-terre, előkelő némasággal húzódik meg a lombok mélyén, jóval beljebb a többi, magát utcaszélen kínáló háznál. Bebe néztem a kovácsolt vaskerítésen keresztül, nyáron és télen, mikor a földágyakban virágoztak a rózsák s mikor a bokrokra takarót húzott a frissen hullt hó. A hatalmas kötterasz méltóságteljesen terpeszkedett a kert végében: kökelyhében a nyár színeit hordta, vagy a télnek emelt csillogó süveget.

Láttam zöld zsalus ablakszemeket, amelyek állandóan lehunyva néztek a semmibe. Ugy látszott, csupán a kövémeredt alakok, angyalkák és mithoszalakok beszélnek arról az izlésről, művészetről, amelyet megálmodott és valósággá formált a tulajdonos, a tervező és az építő.

Sokszor gondoltam a palotára, de sohasem kutattam titkai után. A véletlen a napokban a kezembé adta.

Szirána bögött, mikor az Erzsébet-utcában befordultunk egy kis ház kapuján. Keskeny uton keresztül jutottunk egy faajtóig, amelyben csak a szirána hangjára nyílik a zár, hogy befogadja mindazokat, akik a technika gépmadarai elől a föld alatt keresnek menedéket. S a kis ajtón túl ott magasodott előttem a méreteiben impozáns sárga palota. Akkor csak pillantást vettem rá, mert morajlott a levegő s mi hosszú sorban megindultunk a meredek lépcsőn a mélybe. Hatalmas helyiségek, vastag falakkal tántogtak egymás mellett. A villanyfény végigkúszott a fehér falakon, a sok ember szinte elveszett a padokon, elveszett a pince híhetetlen ürjében. A vastag falak a nap fényével kirekesztették a hangot s csak a figyelő révén tudtunk arról, hogy a Fertő mellett megszólaltak a gépgyuk.

— Kie ez a palota, laknak ebben egyáltalán? — kérdeztem a szomszédomtól a percek egyformaságában.

Hogyne — volt a válasz. — Láttod azt a cvikkeres, őszhaju urat? Az a tulajdonos, azé a palota: Russ Oszkár bornagykereskedő. Talán Sopron leggazdagabb polgárai vol-

tak. A palotája műemrek, kérd meg, vezessen végig rajta, nem fogsz csalódni. Azt mondják akkoriban, a mult század hatvanas éveiben 200.000 koronáért építette az öreg Russ. Akkoriban ez nagy pénz volt s nagyon kevés ember engedhette volna meg magának a városban, hogy felépítse Sopron legszebb palotáját.

Néhány nappal később a légiriadó vége felé, a nyugalmas csendben az óvóhely lejárata közelében, a napon beszélgettünk s a palota két behajló szárnya vetette ránk árnyékát. A palota telke Erzsébet-utca hosszúságú. Középen áll a magasföldszintes, kétemeletes ház, amely két kapuval néz az udvarra. A kapuk mellett szoboralakok hajolnak előre, mintha hatalmas, izmos hátukon hordanák az egész motrumontet. Fölöttük köcsipkés rózsagirlandok, a kapuk üveglablakán kovácsolt szépművü vasrács.

A hosszú sorban nyitott ablakokon át nagyméretű képek széles aranyrámai csillanak meg a napfényben.

Russ szikár jókedélyü, egyenes-tartásu, fürgelábü öregúr fényképeket mutogat. Családi képek, megörökíti a gyerekeket, az unokákat, első, a legfiatalabb hajtást, a polyából kikerült dédunokát. A borkereskedő szeme szeretettel simogatja végig az élénkszemü, mosolygós apróságokat és a véréből származó följük hajló édesanykát, édesapákat is. Az egyik képnél elborul a tekintete. Fialat, csinos önkéntes néz velünk farkaszemet.

— Az utolsó Russ! — mondja felsőhajta — az unokám, márciusban elesett a keleti fronton. Csend támad, amelybe távolról belezúg a háború hangja: a motorzúgás.

Mária Terézia idejében egy posztós elindul Hollandiából

— Honnan származik a Russ-család? — töröm meg kérdésemel a csendet.

— Hollandiából származunk. Egyik ösöm, Vander Ruiss hollandiai posztókereskedő családjával felkerekedett és bejött Magyarországra. Sopronban telepedett le. Ez

Mária Terézia idejében volt. Azóta soproniak vagyunk. Apám, id. Russ János borkereskedő lett. Triestbe utazott s ott születtem én is. Később visszajött Sopronba. 1873-ban lett apám borkereskedő s én 1900-ban vettem át apám mesteriségét.

10.500 hektoliter bor a 32 pincében Vásárol Csehország, Ausztria és Németország

— Mit jelentett akkoriban borkereskedőnek lenni? Érdemes volt ezzel a szakmával foglalkozni?

— Itt a nyugati végeken nagyon! — hangzik a határozott felelet. — Az ország belsejében nem jövedelmezett túlságosan a borkereskedés, de itt mi álltunk a bortermő Magyarország kapujában s eladtuk az árut — külföldnek. Mikor átvettem az apám üzetét, itt a városban 32 hatalmas borpincénk volt, amelyben állandóan 10.000 hektoliter bor állt.

— Kik voltak a vevők?

— Nagyon sok bort szállítottunk Ausztriának, Németországnak és Csehországnak. Legtöbbet Csehország igényelt. Külön üzletet jelentett természetesen Bécs. A bécsi magyar és német királyi gárdá-

nak külön pincéje volt nálunk. Nekik csak mi szállítottunk.

Természetesen a háborúval, illetve a trianoni határral a soproni borkereskedelem teljesen csődbe jutott. Sopron elvesztette bortfelvevő környékét. A soproni híres, vagyons borkereskedők valamennyien tönkrementek, a vagyonuk elszűnt s talán csupán magam vagyok, aki megmentett valomit, aki még idejében felszámolt. Már a háborúban láttam, hogy reménytelen a helyzet s így 1916-ban felszámoltam, abbahagytam az üzletet. Így megmaradt a házam is, ami ma ugyan bár ki van adva, de inkább gond, mind haszon, sok az adó — mondja, miközben szemé végigsiklik a pompás palotán.

Freskók a zeneteremben, tükrös kandallók a terem-szobákban

— Lehetséges volna, hogy egyszer belülről is lássam ezt a pompás épületet? — kértem a házigazdától, aki mindjárt szívesen végig kalauzol a palota egy részén.

— Az ott a cselédfeljáró volt — mutat a széles feljáróra, amely előtt a tetővel fedett helyen összesjövételkor a hintók sorakoztak. Ezek pedig vezettek a lakásokba — mutat Russ Oszkár a lépcsőházra, ahol előre tessékel.

Az első pillanatban a művészet, a szépség levegője csap meg bennünket. A gyönyörű lépcsőházban, ahol művészi kivitelű szobrok tartják a kettős lámpagömböket a menyezetről hatalmas gyertyás csillár lóg le. A lépcső mellett finom ívben bordó vastag zsinór hatalmas bojtjal vál el a fehér falról.

— Megengedi nagyságos asszony hogy megnézzük a lakását? — kérdi a háziúr Raft gazdasági felügyelő bájos feleségétől, akik az egyik lakásrészt lakják.

A bájos asszonyka már nyitja is a lakást és belépünk a muzeális értékű szobákba, amelyek nem is szobák, hanem termek.

— Ez a zeneterem volt — nyit be Russ Oszkár az egyik szobába, amely most hálószoba lett. A menyezeten gyönyörű freskók, az ajtókat, ablakokat faragás díszíti. A hatalmas ablakok a nagy kertre tekintenek. A másik szobában velencei tükrök alatt szépművű kandalló, amely azonban már központi fűtéses.

— A ház a hetven-nyolcvanas években készült — mondja vezetőnk, de már akkor gondoltak a központi fűtésre, amelyet gözzel oldottak meg.

Az egyik oszlopon gyönyörű fából faragott Krisztus fej. Ez is az ajtó faragásába kapott eredetileg helyet, most méltóbb alapra került.

S amerre megyünk, csupa szépség, művészet. Szobrok, faragások, freskók és képek, amelyeknek legtöbbje híres olasz festők, szobrászok keze alól került ki. Minden szoba leheli, hogy aki itt lakott, aki ezt megálmodta: művészember volt, aki itt lakott, a pénzért értékeket vásárolt.

Kilépünk a hatalmas terraszra, amelyet kívülről annyit nézegettem.

— Azt gondolja az ember, hogy Sopronban ilyen nem is lehet, hogy itt a községség csak filmen láthat palotát.

— Ezt is megörökítették filmen — mondja Russ Oszkár — majd körüljárjuk a palotát, amelyet az idősebb Schärmár építész-mérnök épített és Handler tervezett.

Még gyönyörködünk az épületben, mikor lefujják a riadót. Kinyílik a kis ajtó s mi egy utolsó pillantást vetünk a hatalmas palotára, amely mellett ősz fejjel áll Russ Oszkár s ahol a kapu fölött a palástos, köbfaragott, Kisdédet tartó Madonna hirdeti, hogy a palotában, a luxusszobákban első helyen állt a hit és a munka, amelynek együtteséből született meg a jó mód és gazdagság.

Sopron város területén a háború ellenére sem szabad sertést hizlalni

Hatósági rendelet szabja meg, hogy a városok, így Sopron város belterületén sem szabad a házak udvarán, vagy bármely részén sertést tartani.

Mint értesültünk, egyesek a rendeletet csak a békeidőre vonatkoztatják és „elkeseredett harcot vívnak” a háztulajdonosokkal,

házigazdónokkal és házmesterekkel a sertéstartás érdekében.

Mint tényt kell leszögeznünk, hogy a város belterületén a háború ellenére sem szabad sertést tartani. Aki a rendeletet megszegi, büntetésben részesül, azontúl elkövető a tiltott helyen tartott sertést is.

Gépfegyvert találtak az Ikva-meder tisztogatása közben

Az elmúlt napokban az Ikva-patak medrét tisztogatták az úgynevezett Fesztököznél. Amikor a felduzzasztott vizet leeresztették, a meder alján egy gépfegyvert találtak, amelyet a víz már erősen bevont növényi és más rétegekkel.

Az a gyanu, hogy a környéken lelőtt ellenséges gépből szerelhette azt ki valaki és nem merete hazavinni, hanem az Ikva-patakba dobta. A patakban talált gépfegyvert mint bűnjelet beszállították a soproni rendőrséghez.

Hirek mindenfelől

— **KITERJESZTIK AZ ÁLTALÁNOS MUNKAKÖTELEZETTSÉGET.** A minisztertanács — mint ismeretes — elfogadta az általános munkakötelezettség életbeléptetéséről szóló előterjesztést. Az intézkedések már folyamatban vannak és a munkakötelezettség azokra is kiterjed, akik noha dolgoznak, de fölös mértékben van szabad idejük.

— **SZÓFIÁBAN ESTE 8 ÓRÁKOR VAN ZÁRÓRA.** A szófiai rendőrség az ősz közeledtével és a korai napnyugtára való tekintettel az új zárórát este 8 órában állapította meg. Este 8-tól hajnali 5 óráig csak külön rendőri igazolvánnyal lehet az utcán tartózkodni. Ugyanakkor viszont felfüggesztették azt az intézkedést, amelynek értelmében csak külön igazolvánnyal lehetett a vidékről Szófiába jönni. (NST)

— **ILUSKA KERÉKEN NÉGY ARASZ.** A külső Kossuth Lajos-utcából tipeg befelé a városba. Harmatváltait megéri már a háztartási munkamegosztás: Anyuka helyett O megy be a „Cscesemőbe” a tejgyéért. A Flandorffer villa előtt, a Kozmavendéglő előtt az apácák felé. Egyszer csak eszébe jut valami, gyorsan jobbraát csinál s kiszalad az útra, a villanyóra elé. Megkérdezzük, miért jöttél ide, kicsi? A világ legtermészetesebb hangján feleli: „Megnéztem, nincs-e légi veszély?” A villanyórán sárga tálba szokta jelezni a légi veszélyt. Iluska négy arasz és öt éves, de már a légótudományok utján jár.

— **TÜBBEZERÉVES HANGSZÓRÓK.** A legutóbbi görögországi ásatások során a pergamon-i zsinház romjai között érdekes leletre akadtak: bronzhangszórok, hangerősítők álltak a nézőtér fal-fülkéiben, hogy a színpadon elhangzottakat felerősítve továbbítsák a tizezernyi hallgató füléhez. A Telefonken-híradó fényképes cikkben foglalkozik az ókori hangszóró, az Echoja alkalmazásával és megállapítja, hogy ezt a többezeréves hangszórot bármely hangmegasságra be lehet állítani.

— **UKRÁN LÁNYKA TRAGIKUS HALÁLA SÁRVÁRÓTT.** A sárvári vasúti állomáson egy tolatómozdonny halálra gázolta Oléna Malancsuk 13 éves ukrán menekült, süketnéma lánykát. A szerencsétlen leány az egyik vonatnal érkezett a sárvári állomásra, ahol a vágányok között járkált és nem hallotta meg a mozdony zúgását. Ez okozta tragikus halálát.

— **A MÉHSAV KÁROS ÉS HASZNOS VOLTA.** A méhsav, mely oly erős, hogy egy 0.15—0.3 milligrammig terjedő súlyú csöppje is heves fájdalmakat idéz elő, meglepő ellenállóerővel bír a külső behatásokkal szemben. Megtartja hatóerejét, ha 109 fokra hevítik is fel, de akkor sem veszti el, ha megfagyasztják. A legtöbb ember és állat érzékeny a méhsavval szemben. A giliszta elpusztul, ha csak a bőrét is éri, a verébfiókanak két szúrás is —lég míg némely gyík és a békák minden baj nélkül tűrik a méhcsípést. Más állatok, mint pl. a gürgygúka a méheket mérgezés nélkül megehed. A méhcsípés az embertől ugyan heves fájdalmakat idéz elő, de más kárt nem tesz. Ha a méh azonban a szájba repülve a nyelvet, garatot, vagy a szájpadrást csipi meg, olyan duzzanatokat okozhat, amelyeknek következménye fulladás is lehet. Különösen a szabadba élkezők kell vigyázni, hogy a szánkba ne repüljön méh. Nők általában érzékenyebbek a méhsavval szemben, mint a férfiak. Bizonyos fokig még érzéketlenséget is lehet szerezni, mint pl. a méhészek, akik naponta 20, sőt több csípést is képesek minden bántódás nélkül elviselni. A reuma gyógyításban igen nagy szerepe van a méhméregnek. E célra úgy szerzik a mérget, hogy a méheket ingerelve, azok egy papírlapot szúrnak át, melyből a mérget kivonva, azt kenőccsé alakítják át, amellyel a fájó testrészeket kell bekenni.

— **HANGGAL GYÓGYITJÁK A BÉNULÁST.** A hanglemezeket ma már nemcsak szórakozás, hanem gyógyulás céljából is használják: a Telefunken laboratórium érdekes kísérleteket végzett egé-

szent tiszta, u. n. „dízskré” rezgésekkel és kiderült, hogy benult testrészeket, különösen izomcsoportokat bizonyos ütemes akusztikai rezgésekkel mozgásra lehet bírni. A találmánynak különösen a hadiserülések gyógyításánál van nagy jövője.

— **ROVARCSIPÉS ELLEN — DOHÁNYHAMU** A nyár kellemenségei közé tartozik a legyeken kívül a különféle rovarfajták csipése is, ami az embereket vakaródásra készíti. Holott ezzel csak elmérgeskednek a csipés helyét, mert kiszélesíti azt a bőrfelületet, ahol a fullók behatol, eltraktívve attól, hogy a dörzsölés folytán újabb irritáló anyagok kerülhetnek a bőrre. A rovarcsipés ellen a legjobb tanács — amit már orvosok is kipróbáltak — ha a sérült felületre szivar, cigarettá, vagy pipa nem forró hamuját hintjük néhány csöpp vízzel nedvesítve, aztán tisztán kézzel letöröljük. A dohány hamujában ugyanis olyan káliumkarbonát vegyület van, amely ellensúlyozza a különféle rovarsavat — például a hangyasav — hatását. Azok a gyógyszeres csipések, amelyeket használni szoktak, ugyancsak káliumot tartalmaznak és így hasonló jelentőségűek. De vannak növényi gyógyszerek is: például a fokhagyma, amelyet a száraz felületre szétvágyva kell tenni, azután a leveddőlőnek, a méhcsípés és a székfünek az olajja. Ezek nemcsak gyógyítók, hanem elhárító hatásúak is, mert velük az ertoc és kezeket bekenve, meg a balatoni szünnyok legveszélyesebb tanyájára is nyugodtan el lehet menni. E szünnyokok ugyanis utálják az illóolajok hatását.

— **KÉZZEL IRT — UJSÁGOK.** Amikor a könyvnyomtatást feltalálták, indultak meg fokozatosan a nyomtatott újságok is. A minap olyan kézzel írt újságot fedeztek fel, amely nagy kulturtörténeti jelentőségű. Linzben 1826-ban művészi hajlamú kis társaság verődött össze és miután szerelmesek voltak a hajnal pirkadásába, összesjövételüket „Eos” néven — a hajnal görög neve — jelölték meg. Nemsokára „Hajnalhasadás” címmel hetenként egyszer megjelenő folyóiratot is kiadtak, amelynek oldalain a „munkatársak” sajátkezűen írták le verseiket és elbeszéléseiket. Ez a kézzel írt újság — „Hajnalhasadás” címmel — „irodalmi” hetilap — 1826 november 8-ikáig jelent meg, összesen huszonegy számban. Különösen érdekesek a lap „hasábjain” megjelent karcok és rajzok, amelyek az akkori idők divatját és egyéb furcsaságokat örökítettek meg. Az egykori alapítók között a neves Sülz Jodok történetíró is szerepelt, valamint a Spaun testvérek és az eléggé neves felső-ausztriai költő, Kennes. Ennek a ritka, kézzel írt újságnak teljes évfolyama most a linzi múzeumba került.

Felsődunántúli HÉTFO.

Felölős főszerkesztő:

NOWINSZKY REZSŐ.

Németországi főmunkatárs:

FARSKY TIBOR.

Kiadásért felelős: KARDOS ÁRPAD.

Kiadja a Soproni Sajtóvállalat Rt.

Nyomatott vargasi Máté Ernő

könyvnyomdájában. Sourou.